

YAPI ÇÖZÜMLEMESİ 2019-2020 EĞİTİM-ÖĞRETİM DÖNEMİ BAHAR YARIYILI

“Ahşap ve Kagir Yapılarda Görülen Bozulmalar ve Nedenleri”

Yörük Köyü-Safranbolu (F: A.Ç., 2008)

Dr. Öğr. Üyesi Uzay Yergün-Doç.Dr. Aynur Çiftçi-Arş. Gör. Aylin Akçaboza

AHŞAP KARKAS YAPILARDA GÖZLENEN BOZULMALAR ve NEDENLERİ

A) Taşıyıcı sistemde görülen bozulmalar (iç ve dış nedenlerden, kullanıcılardan kaynaklanan)

- Düşeyden sapma
- Yangın duvarından ya da bitişik yapıdan ayrılma
- Zeminde oturma
- Çökme
- Döşemelerde önemli sehim
- Yapısal çatlaklar
- Ahşap hastalıkları sonucu elemanların taşıyıcılığını yitirmesi/kesitte küçülme
- Doğal afetler (deprem, yangın vb).

B) Planda görülen bozulmalar (kullanıcılardan kaynaklanan)

- Niteliksiz ekler
- Niteliksiz (kötü) onarım

C) Cephelerde görülen bozulmalar (dış nedenlerden, *kullanıcılardan kaynaklanan*)

- Hava kirliliği, güneş ışığı, rutubet kaynaklı lekelenmeler
- Parça kopmaları
- Eğilme
- Mekanik bozulmalar
- *Niteliksiz ekler*
- *Niteliksiz (kötü) onarım*
- *Yanlış malzeme kullanımı*
- *Hatalı işçilik*

D) Malzemede görülen bozulmalar (iç ve dış nedenlerden kaynaklanan)

- Fiziksel bozulma (yağmur, kar, sıcaklık değişimleri, UV ışınları, rüzgarın etkisiyle birleşim yerlerinin açılması, yarıma, çatlama, burulma gibi bozulmalar, renk değişimi).
- Mantarlaşma (rutubet koşullarında çürüklük ve renk değişimi yaparlar)
- Böceklenme vb. organizmalara dayalı ahşap hastalıkları (uçma delikleri, böcek galerileri, tozlanma)

ANALİZLER

Malzeme Analizi

- ☐ Taş
- ☐ Tuğla
- ☐ Ahşap
- ☐ Plastik esaslı malzeme
- ☐ Seramik-Mozaik (dökme, karo)
- ☐ Metal
- ☐ Beton
- ☐ Cam
- ☐ Kiremit
- ☐ Bitumlu malzeme
- ☐ Özgün sıva
- ☐ Çimento sıva

Bozulma Analizi

- ☐ Sehim ve düşeyden sapma
- ☐ Yıkılma-Çökme
- ☐ Strüktürel çatlak
- ☐ Parça kaybı (ahşap, kagir malzemede)
- ☐ Yüzey kaybı (ahşap, kagir malzemede)
- ☐ Ahşap yüzeyde oluşum (çürüme, mantar, böceklenme, kirlilik, renk değişimi vd.)
- ☐ Kagir yüzeyde oluşum (tuz, çiçeklenme, siyah kabuk, kirlilik, renk değişimi vd.)
- ☐ Eksik özgün yapı elemanı (kafes, parmaklık vb.)
- ☐ Sıva çatlağı
- ☐ Sıvada dökülme
- ☐ Derzde boşalma
- ☐ Korozyon
- ☐ Grafitti boyalı yüzey
- ☐ Bitkilenme
- ☐ Niteliksiz onarım (özgüne aykırı müdahale ve malzeme kullanımı: boşluk açma kapama, malzeme-eleman değiştirme)
- ☐ Niteliksiz ekler (muhdes kütle, balkon, teras kapatmaları, klima, anten, vd.)

Dönem Analizi (örnek)

- ☐ 1. Dönem (19. yüzyıl)
- ☐ 2. Dönem (1940 öncesi)
- ☐ 3. Dönem (1940-2012)

Not: Özgün boyut, detay ve malzeme ile yenilenmiş ahşap kaplama, taş, tuğla vb. malzeme ile yapı elemanı (doğrama, parmaklık vb.) için istenirse ayrı bir pafta hazırlanabilir.

KAGİR YAPILARDA GÖZLENEN BOZULAMALAR ve NEDENLERİ

A) Taşıyıcı sistemde görülen bozulmalar (iç ve dış nedenlerden, kullanıcılardan kaynaklanan)

- Düşeyden sapma
- Bitişik yapıdan ayrılma
- Zeminde düzenli ve/veya düzensiz oturma
- Yapısal çatlaklar vb.
- Döşemelerde önemli sehim
- Doğal afetler (deprem, yangın vb).

B) Planda görülen bozulmalar (kullanıcılardan kaynaklanan)

- Niteliksiz ekler
- Niteliksiz (Kötü) onarım

C) Malzemede görülen bozulmalar (iç ve dış nedenlerden kaynaklanan)

Doğal Taşlar;

- Kavlanma, kırıntılanma, tozuma, parça kopması vb. yüzey erezyonları
- Yüzey kirliliği
  - Siyah kabuk oluşumu
  - Metal elemanların /demir aksamın korozyonu sonucu oluşan pas lekeleri
  - Noktasal kirler
  - Grafitti
- Tuzlanma, çiçeklenme (tuzların yüzeyde açığa çıkması)
- Kılcal / yapısal çatlaklar
- Demir aksamın korozyonu
- Bitkilenme, yosunlanma
- Boya / çimentolu sıva kaplı yüzey (yüzeyin su buharı geçirgenliğini yitirmesi)

KAGIR YAPILARDA GÖZLENEN BOZULAMALAR ve NEDENLERİ

Sıvalı Yüzeyler;

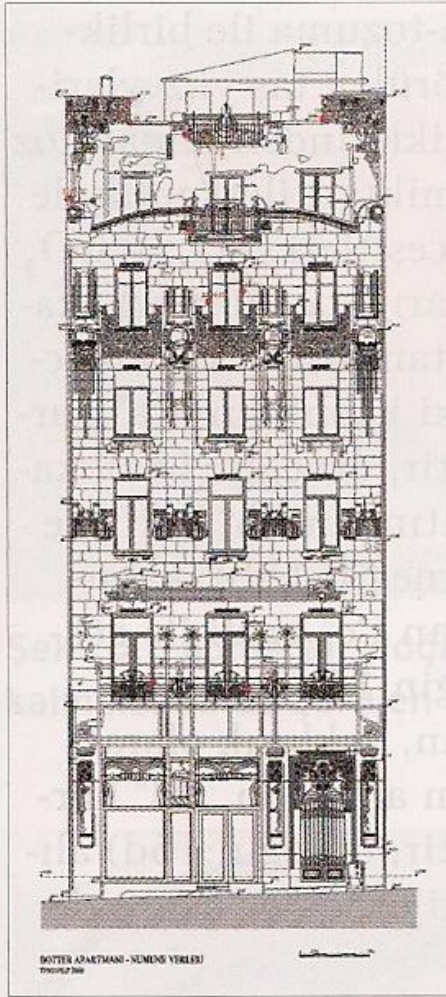
- Sıva dökülmeleri
- Yüzeyden ayrılma, neme bağlı kabarma, ayrışma, renk değişimi
- Yüzey kirliliği
- Kılcal / yapısal çatlaklar

Tuğla / Suni Taş Kaplama;

- Kavlanma, tozuma, parça kopması, vb. yüzey erezyonları
- Yüzey kirliliği (alçı taşı kabuk, korozyon lekeleri, noktasal kirler, grafitti)
- Tuzlanma, çiçeklenme (tuzların yüzeyde açığa çıkması)
- Kılcal / yapısal çatlaklar
- Bitkilenme, yosunlanma
- Boya / çimentolu sıva kaplı yüzey (yüzeyin su buharı geçirgenliğini yitirmesi)

KAGIR YAPIDA CEPHE ANALİZİ ÖRNEĞİ

Şekil 2. Numune yerleri

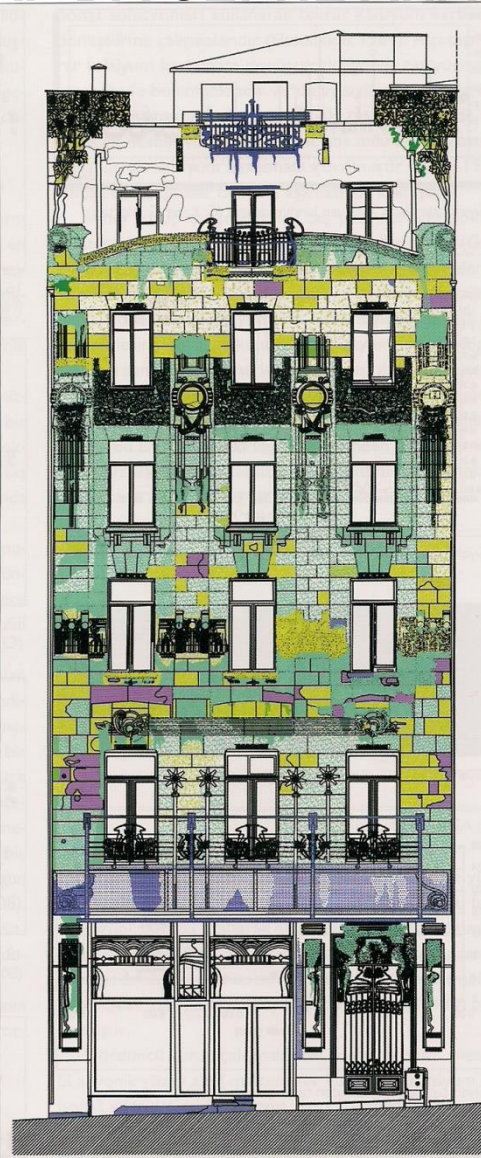

Şekil 3. Botter Apartmanı cephesi, malzeme analizi paftası

Şekil 4. Botter Apartmanı cephesi, hasar analizi paftası

KAGİR YAPIDA CEPHE ANALİZİ ÖRNEĞİ

7. Botter apartmanın cephesinde gözlenen bozulmalar.

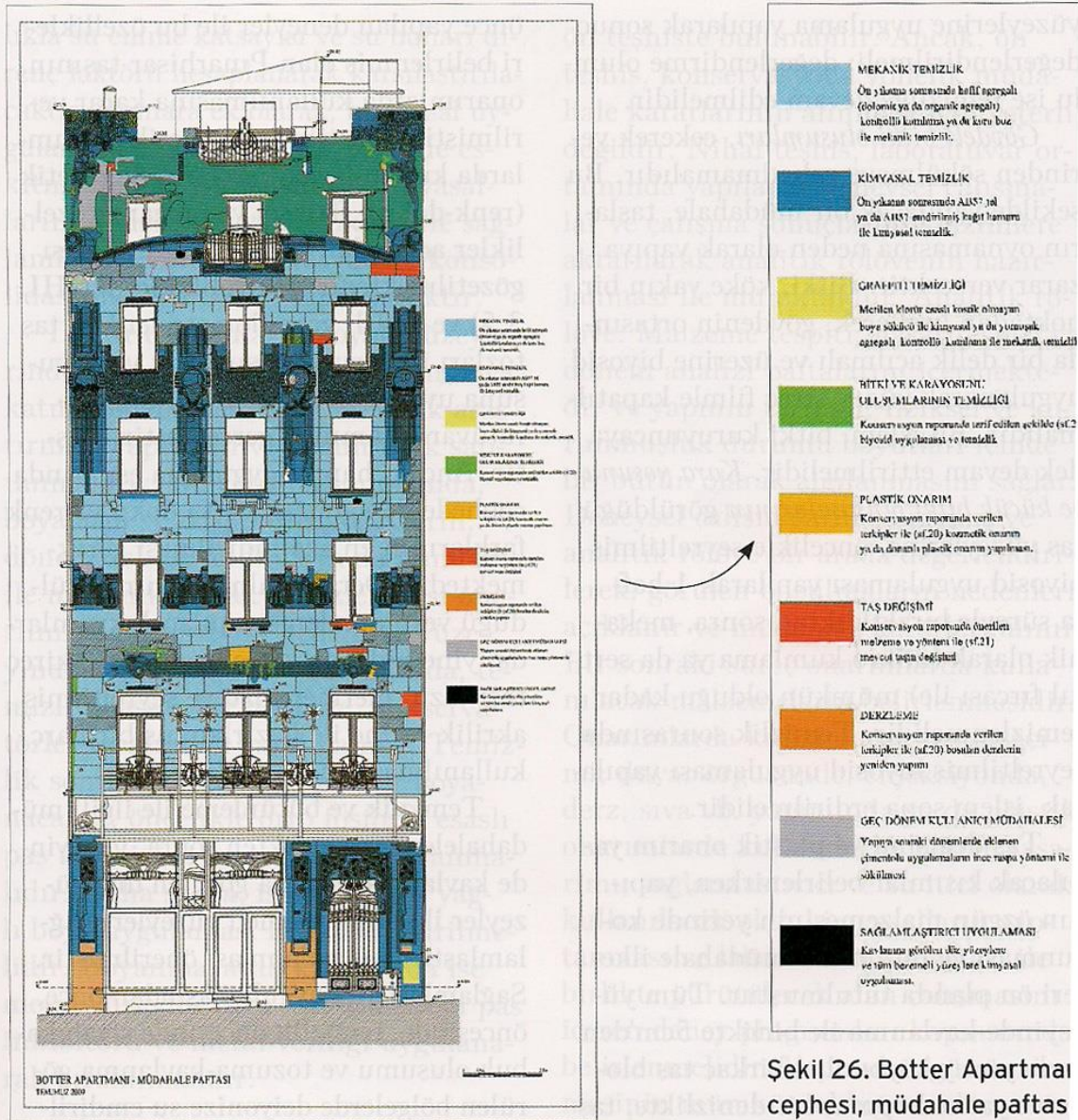
BOZULMALAR

Siyah Kabuk Oluşumu	Gri Kabuk Oluşumu
Siyah Kabuk Kaybı	Pul Pul Dökülme
Mikrobiyolojik Kolonizasyon	Kopma
Bitkilenme	Renklenme

(Parlak&Böke, 2010: 85)

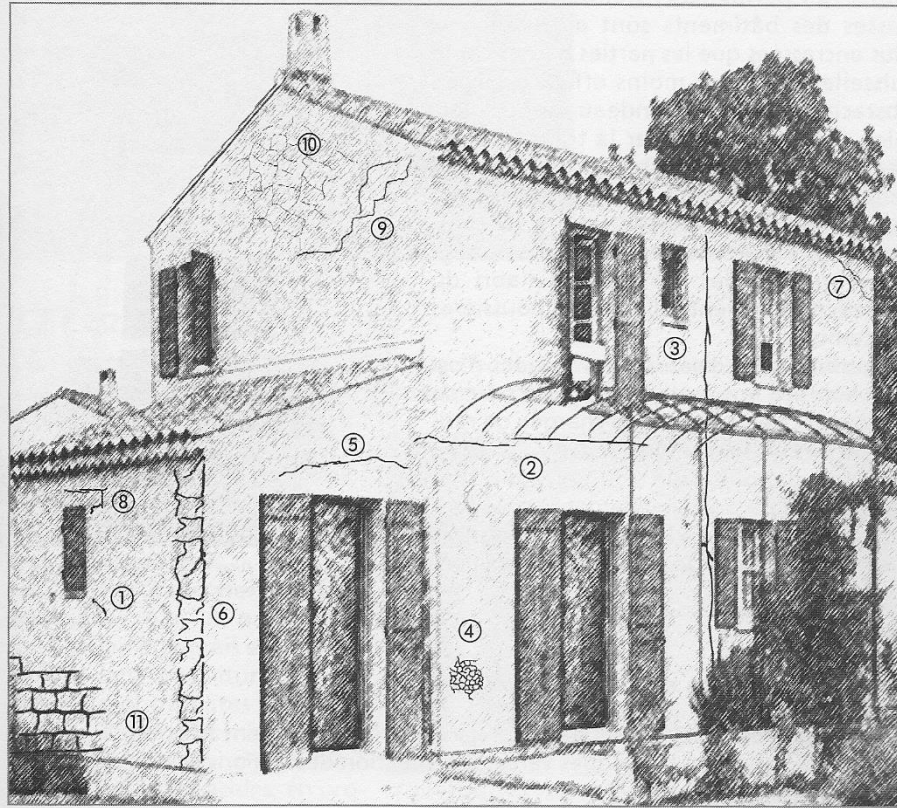
KAGİR YAPIDA CEPHE ANALİZİ ÖRNEĞİ

Şekil 26. Botter Apartmanı cephesi, müdahale paftası

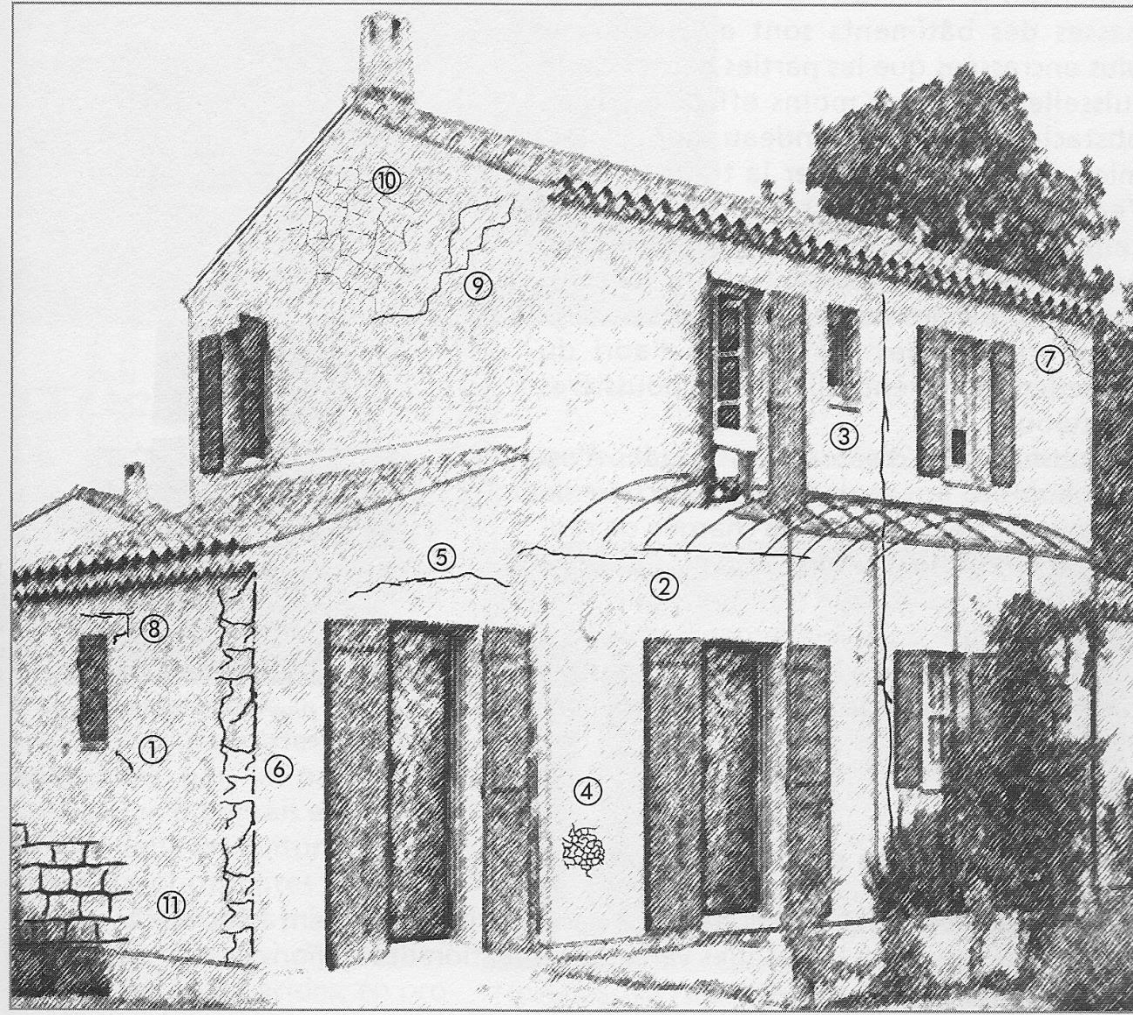
Çatlak türleri ve nedenleri

N°	TYPE DE FISSURE	CAUSES
1	Petites fissures « moustaches », verticales ou obliques, partant des angles de l'ouverture d'une baie.	Dilatation des appuis des baies ou résistance mécanique trop faible de la maçonnerie d'angle.
2	Fissures horizontales situées au droit des planchers.	Déformation ou rotation du plancher sur le chaînage périphérique, voire chaînage horizontal trop faible.
3	Fissures verticales à la jonction de deux corps de bâtiments continus mais indépendants (construction voisine, agrandissement, etc.).	Absence de joint de dilatation.
4	Faïençage superficiel de l'enduit en maille fine.	Séchage superficiel trop rapide (dessiccation) ou excès de talochage.
5	Fissures en hachures obliques situées près d'un plancher ou d'une poutre en béton armé.	Dilatation thermique du béton.
6	Fissures verticales situées aux angles de la construction.	Chaînage vertical absent ou trop faible.
7	Fissures ou lézardes obliques dans les parois.	Instabilité du terrain ou des fondations entraînant des mouvements importants de la construction.
8	Microfissures aussi bien horizontales que verticales.	Maçonnerie composée d'éléments divers ayant des comportements hygrothermiques différents.

(Caussarieu, 2007: 12-13)

Çatlak türleri ve nedenleri

(Caussarieu,
2007: 12-13)

9	Fissures ou lézardes en escalier.	Instabilité du terrain ou des fondations entraînant des mouvements importants de la construction.
10	Microfissuration dite « de retrait » en mailles larges.	Mauvais dosage de l'enduit ou excès d'eau de gâchage, mauvaise adhérence de l'enduit ou épaisseur trop importante de celui-ci.
11	Microfissures des joints de maçonnerie.	Utilisation de blocs non stabilisés ou montage défectueux de la maçonnerie.

Nitelikli Onarım (Boşluk Kapama)

Şemsipaşa Camisi-Üsküdar (F: A.Ç., 2015)

(not: Eskiden yapılan bol kayıtlı doğramalar yerine, revaklar geniş cam yüzeylerle kapatılmış, kayıtlar sütunların arkasında)

Nitelikli Onarım (Boşluk Kapama)

Cami-Üsküdar (F: A.Ç., 2014)

(Not: Son cemaat yeri cam yüzeylerle kapatılmış, kayıtlar sütunların önünde)

Nitelikli Onarım (Boşluk Kapama)

Cami-Kastamonu (F: A.Ç., 2018)

(Not: Son cemaat yeri kapatması az kayıt, geniş cam yüzeyler)

Yüzeyde Oluşum/Yüzeyde Kayıp/Korozyon

Konut-Cunda/Ayvalık (F: Eylem Yargıcı, 2004)
(Not: Taş cinsine göre bozulmalar farklı olabilir).

Niteliksiz Onarım (Malzeme Değişimi)/Yüzeyde Oluşum

Konut-Cunda/Ayvalık (F: Ferdi Seymen, 2004)

(Not: Boşluk kagir malzeme ile doldurulmuř ve kapak görünümu taklit edilmiř)

Yüzeyde Oluşum/Niteliksiz Onarım (Malzeme Değişimi)/Boyalı yüzey

Şadırvan-Sokollu Külliyesi -Payas (F: A.Ç., 2005)

(Not: Sütun vb. taş malzemelerin yağlıboya benzeri boyalar ve sıvalarla kaplanması yaygın müdahalelerdendir).

Yüzeyde Oluşum(Yüzey kirliliği/Kararma/Siyah kabuk oluşumu)/Boyalı yüze

Sokollu Külliyesi -Payas (F: A.Ç., 2005)

Kırklar Kilisesi-Mardin (F: A.Ç., 2005)

(Not: Yoğun kirlilik ve su vb. nedenlerden akmalar, lekeli yüzeyler).

KAYNAKLAR

- **KUDEB Yönetmeliği ve Evrensel Koruma İlkeleri Çerçevesinde Bakım-Onarım İzinleri, Kriterleri-Önerileri, İstanbul, 2008.**
- **Kagir Yapılarda Koruma ve Onarım, 28-29 Eylül'09 Seminer Bildiri Kitabı, İBB KUDEB Yayınları, İstanbul, 2009.**
- **KUDEB Ahşap Eğitim Atölyesi Geleneksel Ahşap Yapı Uygulamaları, İBB KUDEB Yayınları No: 3, İstanbul, 2009.**
- **Reha Günay. Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri, YEM Yayın, İstanbul, 1998.**
- **Birsen Parlak, Hasan Böke. “Tarihi Yapı Cephelerinde Siyah Patina Oluşumu”, Mimarlıkta Malzeme Dergisi, Yıl: 5, Sayı: 17, Güz 2010.**
- **Alexandre Caussarieu, Thomas Gaumart. Guide Pratique de la Rénovation de Façades, Pierre, Brique, Béton, Eyrolles, 2007.**

FOTOĞRAFLAR

- **Doç. Dr. Aynur Çiftçi**
- **Yrd. Doç. Dr. Elif Çelebi**
- **Y. Mimar Eylem Yargıcı**
- **Y. Mimar Ferdi Seymen**